

Zahtevajmo tako vlado, ki bo sposobna rešiti pereče tržaške probleme.

Žene!
Udeležite se vaše skupščine, ki bo v nedeljo 3. aprila v kinu Arcobaleno v Trstu.

KPI poziva vse demokratične sile v boj za ustvaritev nove večine

Nesprejemljiva vlada

Dolgotrajna vladna kriza, spletke, in sabotiranje vsake demokratične rešitve te krize ter zadržanje vodstva demokristjanske stranke, ki je dovedlo do puskusa ustanovitve takomenovane poslovne vlade, ki ji načeluje poslanec Tambroni, odkrivajo pred javnim mnenjem stopnjo protidemokratske involucije, s katero so prežeti tisti, ki se smatrajo, da jim je usojeno, naj bo že kakor koli hoče, ohraniti monopol nad oblastjo v Italiji.

Ti krogi so pokazali največje preziranje do parlamenta in so povzročili krizo; danes pa kažejo, za rešitvijo, ki je bila usiljena od najreakcionarnejše strani, da ne upoštevajo demokratičnih načel, o katerih tako pogosto govore in ne dejanskih zahtev italijanskih državljanov, ki zahtevajo novo znanje in notranjo politiko. To so voditelji demokristjanske stranke, to je stranke, ki se vedno bolj odkriva kot sredstvo sil, ki skrbijo samo za obrambo svojih privilegijev, ne menec se za mnenje ljudstva.

Zaradi tega stoji pred nami naloga, da še bolj povečamo borbo proti goljufijam in za rešitev temeljnih vprašanj italijanske države in Tržaškega ozemlja še posebej. Vlada, ki jo sedaj snujejo predstavlja v resnici pravo burko. Taka vlada ne more koristiti sedanjemu položaju in predstavlja resno nevarnost za Trst in za njegove gospodarske, politične in socialne probleme; kajti probleme je možno rešiti le na temelju konkretnega načrta, organske politike, ne more jih pa rešiti takoimenovana poslovna vlada, na katero gledajo danes z zaupanjem samo fašisti.

Tržaško ozemlje nujno potrebuje svojo avtonomijo; avtonomijo v okviru dežele Furlanija - Julijska krajina, ki naj ima možnost, da sama sprejema zakone, ki se tičejo gospodarskega razvoja, demokratizacije javnega življenja, in ki naj upošteva, v polni meri pravice slovenske etnične skupnosti, ki prebiva v mejah Italije. Toda poslovna vlada se poraja s popolnoma drugačnimi cilji, potem, ko je bila sprejeta proti deželi Furlanija - Julijska krajina prava protidemokratska, tudi pod pretrzo neutemeljene »slovenske nevarnosti«.

Tržaško gospodarstvo nujno potrebuje organski načrt za pozivitev, tako vladno politiko, ki bo omogočila razvoj prometa, posodobitve in okrepitev industrije z državnim soudeležbo; politiko proti brezposelnosti, ki je ne le v Trstu marveč tudi v podeželskih občinah tako velika. Toda vse to je proti priložnosti velemnogopolov in silam desnice, tako v okviru demokristjanske stranke kot v celotni državi. Zato te sile ne bodo nikoli slišati o teh problemih.

Slovinci zahtevamo popolno spoštovanje republikanske ustave in mednarodnih sporazumov, popolno enakopravnost z Italijani in to na vseh področjih javnega gospodarstva in socialnega življenja ter juridično ureditve šolskega vprašanja. In pisimo, ki so ga slovenski komunistični župani, občinski odborniki ter pokrajinski in občinski svetovlaci naslovili

◆ Klerikalna poslovna vlada ne more rešiti perečih vprašanj, ki obstajajo v državi

VLADNA KRIZA, ki nastala že prejšnji mesec, še vedno traja. Po dolgih posvetovanjih je predsednik republike pooblastil sen. Piccionija, naj sestavi novo vlado. Toda ta je pooblastilo odklonil. Zatem je Gronchi poveril to nalogo povzročitelju krize, Segniju. Po daljših posvetovanjih je tudi on vrnil mandat. Končno je dobil mandat za sestavo nove vlade posl. Tambroni. Ta skuša sedaj sestaviti nekako poslovno, enobarvno vlado, ki bi jo sestavljali samo demokristjani.

Kljub temu da kriza traja že toliko časa, se ni mogoče predvidevati, kako se bodo stvari končale. Medtem pa iz vseh strani Italije prihajajo zahteve po taki vladi, ki bo kos svojim nalogam in ki bo izvedla nujno potrebno sanacijo. Široke ljudske in delavske množice zahtevajo tako vlado, ki bo pripela k mednarodni pomiritvi in ki bo zadostila socialnim zahtevam.

Do trenutka ko to pišemo, ni mogoče niti predvideti, ali bo Tambroni uspel s tako imenovano poslovno vlado in kakšne bi utegnile biti posledice, ako bo tudi ta poskus propadel.

Izjava, ki jo je objavilo vodstvo naše stranke zelo jasno in točno objasnjuje sedanji položaj in stališča, ki ga imamo komunisti glede ustanovitve nove vlade. Ta izjava, ki je bila objavljena v sredo, se glasi:

Komunike tajništva KPI

Tajništvo KPI je proučilo politični in parlamentarni položaj, ki je nastal ko so se demokristjanski voditelji odpovedali nadaljevanju pogajanj za sestavo sredinsko levičarske vlade in se Segni vrnil poverjenju mandata. Položaj je brez dvoma težak in postavlja je enkrat v pravo luč elementa degeneracije, ki jih je stranka Krščanske demokracije vnesla v naš politični tečaj.

Nerazumljivo je, da so — potem ko vodilni krogi KD in celo njen tajnik zavzeli jasno stališče in se predno so se zaključili razgovori z različnimi strankami, nenadoma menjali smer ter potisnili na odprto morje krizo, ki se je začela pred mesecem dni. Komunisti se niso udeležili pogajanj za sestavo nove vlade. Toda to nas ne opreča, da ne bi dvignili nasega

odločnega protesta proti ravnanju, ki pomeni dejansko preziranje premočnih političnih običajev. Tako ravnanje kaže, da so pri reševanju najtežjih problemov našega vsedravnega življenja odločilnega pomena usmeritve in volja oblasti, ki nimajo nič skupnega z oblastjo naše republikanske države. Ne Vatikan, ne škofoje in ne velike kapitalistične skupine ali njihovi glasniki, niso poklicani za določanje usmeritev italijanskih vlad o tem, mora odločiti edino volja ljudstva, kot se izraža prek zakonito postavljene oblasti.

Zadržanje demokristjanskih voditeljev je na ta način odkril nevdzržen položaj, ki mora resno zaskrbeti vsakega, ki ima demokratična in republikanska čustva.

Tajništvo Komunistične par-

tudi samo začetek izvajanja demokratičnega programa in najskromnejšo omejitvev političnega monopola Krščanske demokracije. Državni parlament, ki ima pogoje izrecnih večin za odkrite politične usmeritve, ne sme biti ponizan z rešitvijo, ki ga izključuje, samovoljno omeji razveljavi njegovo vlogo ter postiska naš politični položaj v pustolovščine avtoritarnega značaja in značaja odkrite reakcije.

Opozarjajo na tako nevarnost se tajništvo Komunistične partije obrača do vseh demokratičnih strank in njihovih strank, delovnih množic in partijskih organizacij z apelom, naj se zavedajo resnosti položaja in razgibajo svoje sile za učinkovito ljudsko budnost, nadaljevanje agitacije in borbe za prenik na levo in prenovitev vsedravnega politike, prenehanje diskriminacij proti levici, da se z ljudskim pritiskom ustvarijo pogoji take nove večine, ki bo rešila državo iz krizi, ustalite in pred nevarnim položajem, ki ga povzroča politični monopol Krščanske demokracije.

Rim, 22. marca 1960.

Toda probleme, ki jih z vedno večjo nujnostjo postavlja že sam položaj v državi kot tudi demokratično javno mnenje in gibanje delovnih množic, ni mogoče več odlagati. Problemov se je treba lotiti in jih rešiti.

Zaradi tega tajništvo Komunistične partije že sedaj izjavlja, da so komunisti odločno nasprotni rešitvi vladne krize z ustanovitvijo takomenovane »poslovne vlade«. Ne obstajajo taki parlamentarni pogoji, ki bi terjali tako rešitev. V sedanjem položaju bi bila taka rešitev samo formula s katero bi hoteli prikriti zavračanje s strani prevladujoče stranke sleherne zahteve, ki bi pomenila

Aktualnosti

Sovjetski ministrski predsednik, tov. Hruščev je prišel v sredo na uradni obisk v Pariz Tu bo imel važne politične razgovore z De Gaulloom. Zgodovine za pred prihodom velikega gosta je bila francoska prestolnica okrašana s sovjetskimi zastavami. V delavskih četrtih je bilo na tisoče rdečih zastav na oknih zabavnih stanovanj. Sovjetski tisk pripisuje temu obisku zelo velik pomen in poudarja njegov prijateljski značaj. Prevladuje mnenje da se bo velik del političnih pogovorov nanašal na vprašanje Nemčije. S tem v zvezi piše glasilo sovjetskih sindikatov »Truda«, da se francosko ljudstvo zaveda grožnje, ki jo predstavlja Zahodna Nemčija.

V Transvalu v Južni Afriki je prišlo ta teden do hudih krvavih dogodkov. Policia je navelila na množice Afričanov, ki so demonstrirali proti skrajno diskriminacijskim ukrepom vlade. Med napadom je bilo 80 Afričanov ubitih in mnogo ranjenih. Ta krvavi dogodek je našel velik odmev po vsem svetu. Celo glasnik državnega tajništva ZDA je izrazil obžalovanje zaradi tragične izgube človeških življenj. Do protestov proti pokolu je prišlo tudi v Londonu.

Zahodnonemški ministrski predsednik Adenauer je šel v vidiko bodne vrhunske konference, v ZDA z namenom, da prepriča Eisenhowerja, naj se zavzame za obnovitev hladne vojne. V tem smislu je imel Adenauer tudi več javnih govorov, katere je navdušeno pozdravil ameriški ultracistični tisk dočim je zmerni in demokratični tisk te govore zelo hladno sprejel. Sovjetski tisk zelo kritično piše o Adenauerjevih izjavah. »Pravda« piše, da je Adenauer izbral za svoje bojevitve pozive prav trenutke pred konferenco med Vzhodom in Zahodom in ko ugodni razvoj mednarodnega položaja o beta, da bo konferenca uspešna. List nadalje piše, da nekateri krogi v Bonnu se niso opustili upanja, da se jim bo posrečilo pokvariti uspeh omenjene konference. Adenauerjev predlog o plebiscitu v zahodnem delu Berlina, ki naj bi ga razpisal pred predsedniško konferenco, pa označuje kot špekulacijo, ki bi nedvomno poslabšala mednarodni položaj in povzročila nove težave

8. marec v Trstu

ANNI DI LOTTE PER ZIONE FEMMINILE BORBE ZA EMANCIPACIJO ŽENA

Letošnje proslave 8. marca so po vsem Teritoriju zelo lepo uspeli. Osrednja proslava, ki jo je organizirala ZDZ je bila v mestnem kinu Arcobaleno. Na tej proslavi je govorila predsednica UDI prof. Bergamaschi. V slovensčini je govorila Zorka Legiša. Na gornji sliki: skupina tržaških otrok, ki je ponesla pozdrave ženam, ki so bile zbrane na osrednji proslavi. Na sliki vidimo tudi pred. ZDZ in prof. Bergamaschi. Na spodnji sliki, pogled v dvorano. Daljši članek o proslavih 8. marca objavljamo na 4. strani.

Kulturna stagnacija

V današnji številki začenja, mo objavljati vrsto razprav o sedanjem položaju na področju slovenske kulture na Tržaškem ozemlju, na Gorickem in v Slovenski Beniciji. V to razpravo bo lahko posegel vsakdo. To vprašanje je zelo aktualno, kajti res je, da obstaja med Slovenci na omenjenih področjih prava kulturna stagnacija. Namen naše razprave je poiskati vzroke te stagnacije, prispevati k odpravi teh vzrokov in pristopiti k resnemu delu na kulturnem področju, k temu delu, ki bo v skladu z duhom časa, z obstoječimi potrebami in zahtevami.

(k. š.) — Če se človek malce ozre okrog sebe, da bi doživel kakšno prijetno presenečenje v zvezi z razvojem slovenske kulture na Tržaškem, opazi le malo razveseljivega. Razen nekaj prireditvev na leto, ki jih uprizarja Slovensko gledališče, nekaj »obveznih« kulturnih prireditvev ob določenih priložnostih, nekaj redkih predavanj in »pollegalnih« shajanj prosvetnih »sočetov«, nimajo tržaški Slovenci ničesar, na kar bi bili ponosni in kar bi jih pritegnilo.

Marsikdo se bo čutil prizadet od gornjih stavkov. Marsikdo bo skušal z najboljšo vneto prepričati, da ni tako. Drugi pa se bodo čutili nebeško vzvišeni nad takim »amaterskim« govorjenjem. Tretji pa bodo pritrtili, a le v svojem srcu.

Dejstvo pa je, da vlada na tržaškem kulturnem področju — mrtvilo, oz stagnacija, ki je skoraj vedno označilo krize. Komur pa je pri

srcu vprašanje kulturnega dviga ljudstva, se ne more zadovoljiti z ugotovitvami. Misliiti mora tudi na izhod iz težkega položaja.

Vzroki za stagnacijo slovenske kulture na Tržaškem so različni. Poiskati jih je treba, ker je moč samo na podlagi dobre analize začrtati pot izhoda. Analize pa se morajo lotiti tisti, ki se bavijo s kulturnimi, političnimi, socialnimi in gospodarskimi vprašanji narodne manjšine. Tu ne sme biti specialistov. K tej analizi moramo pritegniti prosvetne delavce, pisatelje, umetnike, solnike, dijakke, politike, gospodarstvenike, sociologe, ljudstvo.

Vzrokov ne smemo iskati v tem ali onem človeku, v tej ali oni organizaciji, pač pa v položaju, v katerem se nahaja slovenska manjšina, v razvoju družbe, v sedanji stvarnosti. Ne smemo pač vzeti kot merilo »čitalniška društva«, razne pevске zbornice in dramske družine izpred 50 let. Danes nimamo opravka s Slovenci, ki so vrelji na prireditve, kjer se je pelo »Od Urala do Triglav«, pač pa s Slovenci, ki imajo novo mentaliteto, zraslo v letih boja proti fašizmu, narodno osvobodilne vojne, političnih, socialnih in gospodarskih bojih po drugem svetovnem spopadu. Opravka imamo z mladino, ki ni več veliko podobna navdušenemu pred 20 ali 15 leti. Ima svoje probleme, ki so različni od tedanjih. Ni pravilno, da le obsojamo, ker je »ne razumemo« in ker je tako »daleč« od naše mentalitete.

Tudi ljudstvo kot tako ni več takšno, kot je bilo pred leti. Ne moremo in ne smemo zahtevati, da pritegnemo ljudstvo h kulturnemu udeleževanju z oprigi, ki so bili dobri včeraj, niso pa več dobri danes, kot nam dokazuje »dezertiranje« množice dvoran, kjer hočemo soliti pamet na star, oguljen način.

Sliši se marsikdaj beseda obsodbe proti zadržanju množic v odnosu do kulture

Seja Federalnega komiteja

Jutri, v soboto 26. t. m. bo seja federalnega komiteja v federalne kontrolne komisije. Začetek ob 17. uri. Na dnevnem redu je razpravljanje o sklicanju delne konference KPI.

2. kongres Nove delavske zbornice pomeni korak naprej na poti k enotnosti delavskega razreda

Pretekli teden, v petek, soboto in v nedeljo, je bil v Trstu pokrajinski kongres Nove delavske zbornice CGIL. Kongres se je vršil v veliki dvorani Ljudskega doma v ul. Madonna 19. Glavno poročilo na njem je imel tajnik Tominec, v nedeljo pa je govoril tudi predstavnik osrednjega vodstva CGIL tov. Giardini. Na kongresu so bili izvoljeni tudi novi vodilni organi sindikata in delegati za vsedravnega kongres CGIL.

V novi vodilni odbor so bili izvoljeni naslednji: Tommaso Barone, Giuseppe Burlo, Arturo Calabria, Mario Criscenti, Albino Gerli, Saverio Giacchetti, Franc Gombač, Antonio Liberio, Libero Marosini, Renato Montrone, Giuseppe Muslin, Paolo Nicolini, Giovanni Pagliari, Ernesto Radich, Rinaldo Rutigliano, Livio Saranz, Emilio Semilli, Milena Sila, Pina Tomaselli, Bonomo Tominec, Floriano Tranquilli, Giovanni Ulieni in Armida Zobe. V razsodišču so bili izvoljeni kot efektivni člani: Fernando Drossi, Silvan Mesesnel in Sergio Toselli, kot namestniki pa Mario Bisia, in Srčko Vitez. Za delegate na V. vsedravnem kongresu CGIL so bili izvoljeni trije delegati in sicer Bonomo Tominec, Albino Gerli in Giovanni Pagliari. Omenjenega kongresa se bosta udeležila tudi Emilio Semilli in Mario Criscenti, ki sta bila izvoljena za delegata na kongresu FIOM in FILLEA.

V govoru, ki ga imel na kongresu tov. Giardini je bila zlasti poudarjena potreba po ustvaritvi največje enotnosti delavskega razreda v Trstu. Le ako bo obstajala taka enotnost, bo mogoče voditi uspešno borbo,

► Sklepnata resolucija med drugim poudarja potrebo po še nadaljnji krepitvi enotnega sindikalnega gibanja

► Nova vlada mora sprejeti obveznosti glede pozitivne tržaškega gospodarstva in ustanovitve avtonomne dežele

ljudi ker tako bo mogla reševati pereča gospodarskega in socialna vprašanja ter prispevati k dosegu mednarodne pomiritve. Nova vlada mora sprejeti točne obveznosti tudi glede pozitivne tržaškega gospodarstva in glede ustanovitve avtonomne dežele Furlanija-Julijska krajina.

Sklepnata resolucija kongresa

V sklepnih resolucijah je kongres najprej odobril dosedanje delovanje etnične sindikalne organizacije v Trstu, odnosno delovanje dosedanjih vodilnih organov. Zatem pa resolucija govori o potrebah nadaljnje krepitve sindikalnega gibanja, borbi za izboljšanje mezd in plač in za dosegu mednarodne pomiritve, ki je predpogoj za zagotovitev izboljšanja delovnih in življenjskih pogojev vsega delavskega razreda. Resolucija nadalje poudarja nujnost povečanja borbenosti in enotnosti delavcev, kajti le tako bo mogoče preprečiti vse poskuse razbijanja delavskih vrst in šibitve delavskega razreda.

Resolucija se dotika tudi vprašanja ustanovitve nove vlade v Italiji ter poudarja nujnost naj bo nova vlada v resnici demokratska in dejanski odraz zahtev širokih množic delovnih

Nadalje je v resoluciji govora tudi o socialnem zavarovanju in poudarjeno da se kongres v celoti strinja s splošnim načrtom CGIL. Novo delavsko zbornico obvezuje, naj začne akcijo za dopolnitev hranarine, tako da bodo prizadeti prejemali hranarino tudi za prve dni obolenja ter za dopolnitev invalidnih in pokojnin. Nadalje zahteva izenačitev zavarovanja in pokojnin tržaških delavcev z delavci starih pokrajin Italije, priznanje službenih let, ki so jih prizadeti služili v avstroogrski vojski, ureditev vprašanja socialnega zavarovanja za dobo 1920-1926, ko ni bil še v veljavi zakon o obveznem-socialnem zavarovanju; glede bolniške blagajne INAM pa je treba zahtevati uvedbo proste izbire zdravnika.

O položaju v Trstu

Resolucija govori nadalje o obstoječem gospodarskem položaju v Trstu, ugotavlja skrcenje prometa, veliko brezposelnost, suspenzije delavcev v velikih tovarnah ter pomanjkanje vsakega organskega načrta; nato pa postavlja konkretne zahteve glede okrepitve podjetij IRI, modernizacije ladjedelne in želarne, raztegnitve metanovoda tudi na Trst, zgraditve električne centrale, okrepitve pomorskih prog ter dodelitve novih in sodobno opremljenih ladij, vrnitve Trstu tradicionalne vloge posredovalca med zaledjem in prekomorskimi deželami, okrepitve železniških in cestnih zvez, razširitve dejavnosti industrijske cone, ustanovitve integralne proste cone, zgraditve ljudskih stanovanj itd.

POLITIKA IN GOSPODARSTVO

Za rešitev Dežele preprečimo sleherno spletko proti njej

- ▶ Furlanija-Juljska krajina je postala tarča za desničarske napade
- ▶ O „slovanski nevarnosti“

V teku vladne krize, ki se trajajo, smo pričrati pravemu napadu s strani demokristjanske desnice proti ustanovitvi v državnem okviru samostojnih dežel. Tarča desničarskega napada je v tem trenutku predvsem bodoča dežela Furlanija-Juljska krajina, za katero so bili že predloženi razni zakonski osnutki. Ne smemo pozabiti, da je bilo prav vprašanje ustanovitve samostojnih dežel eden od razlogov liberalcev, da so umaknili svojo podporo Segnjevici vladni in s tem odprli vrata vladni krizi.

Demokristjanski poslanec Rocchetti je v komisiji za ustavne zadeve podal o bodoči deželi Furlanija-Juljska krajina tako poročilo, ki je bilo v bistvu naprotno deželni avtonomiji. Pričkal je celo vrsto ovir in težav, ki naj bi jih treba premostiti predno bi se lahko ustanovila nova dežela s posebnim statutom. To je bil nek uvod k demokristjanski ofenzivi proti bodoči deželi, ki pa ga je ljudstvo s svojim aktivnim protestom, skupno s političnimi strankami, pokrajinski in občinski namreč odločno odbilo. Krščanska demokracija je bila prisiljena sprejeti novo razpravo o tem vprašanju in je morala na predlog komunistov imenovati ožjo komisijo za proučitev spornih vprašanj in združitve vseh predloženih za-

vidnim zadovoljstvom imenovane Segnija za sestavo nove vlade. Od tega trenutka je prešla ofenziva proti deželam v drugo fazo. Ves monopolistični tisk je začel na dolgo in široko pisati o vseh mogočih in nemogočih težavah, ki naj bi preprečevale ustanovitev dežele Furlanija-Juljska krajina. Razpisali so se o posebnem položaju Tržaškega ozemlja, privlekli so iz svoje šovinistične ropotarnice že prepereli argumente o „slovanski nevarnosti“, različnih gospodarskih pogojih, ki obstajajo v posameznih pokrajinskih deželah, finančnih bremenih, ki bi padla na rame države z ustanovitvijo dežele Furlanija-Juljska krajina. To je stališče demokristjanske desnice in tega se je dosledno držal Segni že pri prvih posvetovanjih za sestavitve nove vlade.

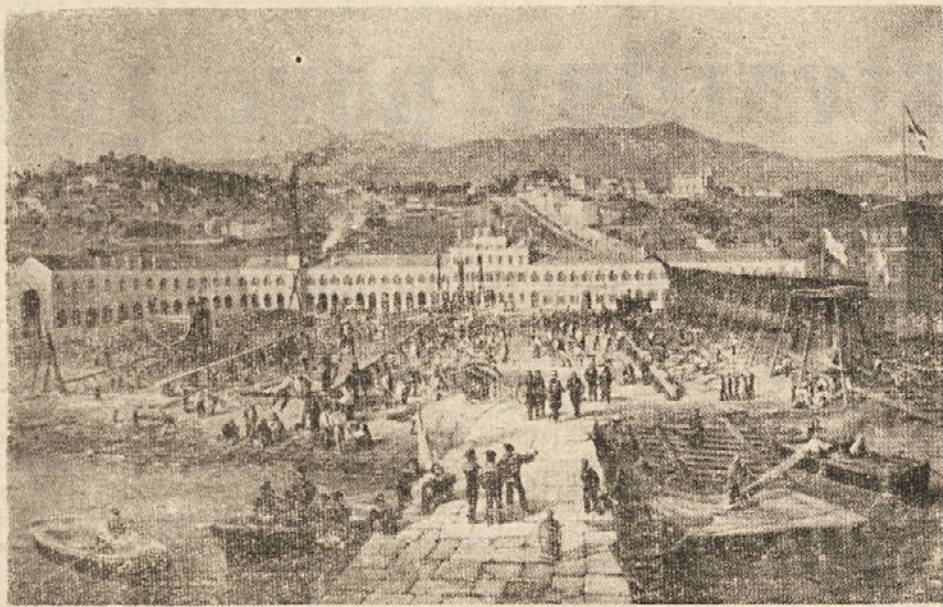
Kaj je v bistvu dejal Segni? Dežela Furlanija-Juljska krajina naj se sicer ustanovi, toda z določenimi omejitvami, to je

brez Tržaškega ozemlja, kar pomeni, da ni več potreben posebni statut za novo deželo. Kaj to pomeni? Ne smemo si delati iluzij. Demokristjani hočejo onemogočiti ustanovitev dežele. Hočejo ustvariti vzroke sporov med prebivalstvi posameznih pokrajin dežele. Jasno je namreč, da goriška pokrajina ne bo nikoli sprejela pretrganje vezi, ki jih ima s Trstom, kot ne bo Trst pristal na trajanje komisarjskega režima in se ne bo odpovedal avtonomiji, ki jo predvideva posebni statut nove dežele tvorbe. Tudi Furlanija se ne bo odpovedala pravici do avtonomije in konkretnim sredstvom, ki jih avtonomija daje za njen gospodarski precvet.

Kar se tiče ustanovitve drugih avtonomnih dežel v okviru države pa pravi Segni naj se namesto dežel ustanovijo „konzoje“ pokrajine; namesto, da bi ukiniteli prefekturo, kot pravi ustava, naj se ustanovijo pod-

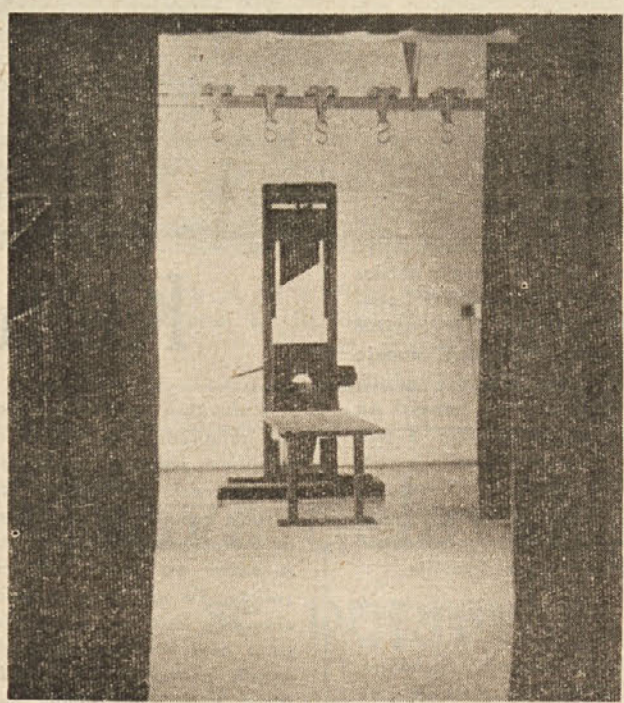
(Nadaljevanje na 4. strani)

100 let ladjedelnice Sv. Marka v Trstu

Združene jadranske ladjedelnice — CRDA — so bile ustanovljene točno pred 30. leti in sicer po spojitvi treh velikih ladjedelniških družb »Stabilimento Tecnico Triestino«, »Cantiere Navale Triestino« in »Cantiere San Rocco«, »Stabilimento Tecnico Triestino« je bil ustanovljen že leta 1857. Se pred ustanovitvijo tega podjetja sta delovali v Trstu podjetji »Panfilii«, ki je bilo ustanovljeno že leta 1789 in podjetje »Tonello«, ustanovljeno leta 1839. 20. aprila 1957 je »Stabilimento Tecnico Triestino« vključil pod enotno upravo tudi ladjedelnico »San Rocco« in Tovarno strojev Sv. Andreja. Slednja se je razvila iz skromne topilnice, ki je bila ustavljena že leta 1820. Zraven ladjedelnic »Panfilii« in »Tonello« je nastal leta 1853 Lloydov »Arzenal« in leta 1860 — to je pred 100 leti — se je ladjedelnica »Tonello« spremenila v ladjedelnico »Sv. Marka«. Od leta 1857 je bilo v ladjedelnicah, ki spadajo danes v okvir CRDA zgrajenih skupno okrog 1600 ladij. Na sliki: ladjedelnica »Sv. Marka« leta 1860, t. j. pred 100 leti.

O grozodejstvih nacističnih sodnikov na Češkoslovaškem

Celica v kaznilnici na Pankracu v Pragi, kjer so nacisti morili češke rodoljube. Slika je bila posneta na mestu, kjer je nacistični javni tožilec prisostvoval usmrtnim.

Bili so izvrševalci fašističnih načrtov, ki so težili za tem, da bi iztrebili razne narode in plemena v svoji celoti. Praski dokumenti so naperjeni neposredno proti krivcem, ki so ponovno aktivni in ki delujejo v Zahodni Nemčiji. Seznam teh krivcev se začneja z imenom Dr. Erwina Albrechta, ki je bil rojen dne 2.2.1900 v Duiseldorfu, ki je bil član SS in proglašen po l. 1945 za vojnega zločinca, je danes deželni poslanec v Posarju. Ta seznam pa se končuje z imenom Dr. Wilhelma Zuerkherja, ki je bil rojen 25.8.1907, je bil član nemške nacistične stranke in je danes sodni svetnik v Kitzingu. Opis in naštevaje podrobno glede smrtnih obsodb in podpisov sodnikov predstavljajo pretresljivo obtožbo proti nacističnemu sodstvu.

Kakšni so bili „zločini“ čeških rodoljubov

Protí Dr. Kurtu Bellmannu, ki se je rodil leta 1901 v Kielu, in ki je bil predsednik sodnega zbora pri posebnem sodišču v Pragi ter vodja deželnega sodišča, prica, da je bilo na vsakih 100 sodnih primerov, 90 smrtnih obsodb.

Kakšni so bili zločini, zaradi katerih je ta človeška zver pošiljala obtožence v smrt? Zato je n.p.r. zadostovalo, da je nekdo bil obtožen, da je zaklal domačo žival, ki je je sam zredil ter prodal meso v prosti prodaji; dovolj je bila obtožba da je nekdo »kršil« sožitje med Čehi in Nemci, da je prodajal moko na črni borzi, da je zgrešil podatke na kontrolnem čemeru v tovarni »Škoda« v Plznu, da je nudil pomoč osebam, ki jih je preganjala gestapo, da je nudil pomoč ljudem židovskega porekla, da je poslušal tuje radijske programe, da je pokazal prot ruskim ojetnikom, da je obžaloval, ker se ni posrečil atentat na Hitlerja, da se je skušal izogniti suženjskemu delu v Reichu, če je dopuščal, da so ljudje govorili o zločinih nacistov, ali pa da je sabotaliral promet. Katera koli izmed navedenih obtožb je zadostovala za to, da je Bellmann poslal obtožence v smrt.

Kje je danes dr. Bellmann in kaj dela? Danes je dr. Bellmann predsednik sodišča v Hannoverju. V dolgem seznamu nacističnih sodnikov, ki so zakrivali grozote zločine na Češkem je tudi neki dr. Wolfgang von Zeynek, rojen leta 1908 in je bil za ča-

- ◆ **Dokumente o zločinih bo Češkoslovaška izročila merodajnim oblastem v Zahodni Nemčiji**
- ◆ **Češkoslovaško ljudstvo zahteva, naj zločince sodi nemško ljudstvo**

sa vojne javni tožilec v Pragi. To človeče je bilo znano po svoji izredni nacistični zagreznosti. Osebo je prisostvovalo neštetim usmrtnim nedolžnih obsojencev. Dolga je vrsta zločinov, ki jih je ta zver zakrivila. Na tem mestu bomo omenili le nekatere, o katerih pričajo neizpodbitni dokazi.

F. Sykora je bil obsojen na smrt, ker je bil obtožen, da je sabotaliral gospodarski ustroj proktorata na Češkem; F. Trnka pa zato ker je nudil pomoč neki osebi, ki jo je preganjala gestapo; R. Bloch ker je poskušal zbežati iz židovskega geta; J. Kumžeč ker je staval; druge je pošiljal v smrt ker so sodelovali pri podtalnem delovanju proti nacizmu, ker so poslušali tuje radijske programe, ker so širili ilegalne letake. Von Zeynek je zakrivil 112 umorov. In danes je ta človek sodni svetnik pri deželnem sodišču v Norimbergu.

Mednarodno pravo zahteva, da se te zločince ki žive še vedno svobodno in vršijo važne funk-

cije na raznih sodiščih v Zahodni Nemčiji obsodi zaradi zločinov, ki so jih zakrivila za časa nacizma. Dokumente, ki so bili pred nedavnim odkriti v Pragi bodo češkoslovaške oblasti poslale sodiščem v Zahodni Nemčiji. Te zločince mora soditi in obsoditi nemško ljudstvo. Demokracijski svet pričakuje, da bodo te zveri v človeški podobi izločili iz države, ga ustroja v Zahodni Nemčiji in da bodo prešli zaslužno kazen.

S kongresa kovinarjev - FIOM Delavci morajo najti pot enotnosti v skupni akciji

Na zadnjem pokrajinskem kongresu strokovnega sindikata kovinarjev (FIOM-CGIL) so de-

legati, med drugimi, razpravljali tudi o problemu strukturne preureditve železarn ILVA pod Skednjem, o kateri je bilo v zadnjem času precej govora. O zadnjem problemu so delegati iz železarn predložili tudi posebno resolucijo, ki jo je kongres soglasno odobril. Resolucijo so poslali v vednost raznim ustanovam, političnim strankam in njihovim predstavnikom v občinskem svetu in parlamentu ter pristojnim ministrstvom.

Predseso na kongresu podčrtali kot pozitivno dejstvo, da je bila železarna ILVA vključena v načrt programov za razvoj kompleksov Finsider, medtem ko ni bila v prejšnjem načrtu Sinigaglia ILVA niti omenjena. V drugem načrtu je naveden predvideni 13 milijard in 700 milijonov lir nakazila za »preureditev« železarn. Od te vsote pa je za leto 1960 predvidenih komaj 100 milijonov lir. Neglede na to, kako misli vodstvo IRI preurediti tržaško železarno, je treba njeno vključitev v zgoraj omenjeni program smatrati kot sad enotne borbe delavcev v železarni pod vodstvom notranje komisije in sad prizadevanj ter akcije strokovnega sindikata FIOM in Nove delavske zbornice CGIL, ki sta skupno z delavci prvi iznesli vprašanje modernizacije tega kompleksa.

Seveda se kongres FIOM ni omejil samo na razpravo o železarni ILVA. Delegati so pretrpeli tudi obširnejši problem, ozirom na nujno potrebo novih črtočil, modernizacije naprav, itd., upoštevajoč, da se je številno zaposlenih delavcev v tem sektorju skrčilo v nekaj letih za približno 25 odst.

Trstu primanjkuje pomoške proge in ladje, kar predstavlja resno oviro za pozitiven pristaniškega prometa. Gradnja novih ladij bi bila zato važna doprinos za odzdravitev osnovnih sektorjev tržaškega gospodarstva in vir dela za naše ladjedelnice. Zato je naloga ministrstva za državne soudeležbe, da napravi ustrezne ukrepe in predvsem da nakaže primere vse vsote za moderniziranje naprav v ladjedelnicah Sv. Marka in Sv. Roka.

Državna industrija, to je industrija IRI mora postati učinkovito protimonopolistično sredstvo, ki bo odločilnega pomena za gospodarski razvoj naše države in vse države. Vsi kovinarski delavci pa morajo najti pot v preteklosti — pot enotnosti in skupni akciji, ki bodo privedli vlado na tla, ki bodo dalejši zahtev. Ki temeljne važnosti ne samo za kovinarsko stroko, marveč za vse gospodarstvo v splošnem.

Pismo slovenskih izvoljenih predstavnikov KPI predsedniku Gronchiju

Slovenski izvoljeni ljudski predstavniki Komunistične partije Italije, so na svoji skupščini, ki je bila v Trstu dne 16. marca 1960, sklenili, da v zvezi z vladno krizo predložijo Vam, Gospod Predsednik, svoje želje in svoje zahteve ter Vas, kot najvišjega predstavnika oblasti v Italiji, naprosijo, da bi se zavzeli za to, da se ustanovi nova, resnično demokratična vlada, ki bo, na temelju republiške ustave priznala popolno enakopravnost slovenski etnični skupini, ki živi v mejah Italije.

Ob tej priliki se pridružujemo zahtevam vsega italijanskega demokratičnega ljudstva, katere so obenem tudi naše zahteve, naj bodoča vlada prevzame programatično obveznost glede ustanovitve dežele Furlanija-Juljska krajina, s posebnim statutom in v okviru katere naj ima Trst še posebno avtonomijo, kar naj poleg gospodarske in socialne obnove privede tudi do ureditve bistvenih vprašanj Slovencev, ki živijo v Italiji ter odpravi sleherno diskriminacijo in narodnostno mržnjo.

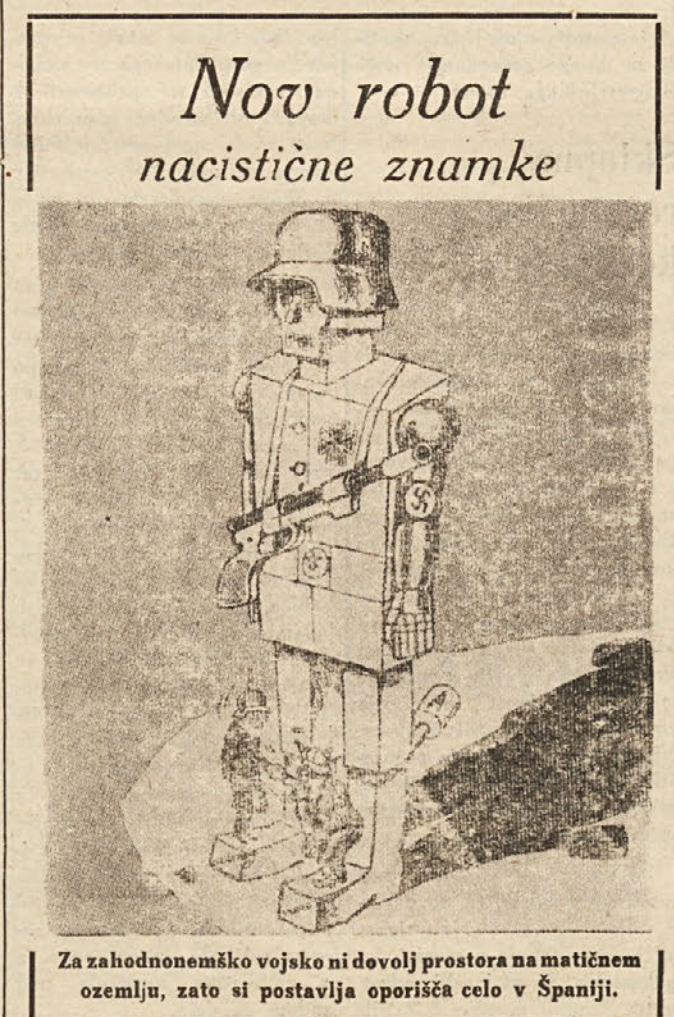
Slovenskemu prebivalstvu, ki živi v mejah Italije naj se zagotovijo vse življenjske pogoje, ki bodo omogočili njegov narodni obstoj in razvoj kot to določa 3. člen republiške ustave, ki priznava enake pravice za vse državljane in člen 6 iste ustave, ki šteti pravice narodnih manjšin.

V tem duhu in v okviru avtonomne dežele s posebnim statutom bi italijanski državljani slovenskega jezika dosegli priznanje popolne enakopravnosti in bili torej postavljeni na isto raven z državljani italijanskega jezika pri uživanju civilnih in političnih pravic, izvrševanju poklicev in obrti, pravico do uporabe svojega materinega jezika v vsem javnem življenju in v odnosih z oblastmi, zagotovitev dostopa in službe v javnih, gospodarskih in socialnih ustanovah ter odgovarjajoče zastopstvo v državnih in javnih uradih, jurisdikcijo ureditev slovenskega solstva, ki naj ima enak položaj kot solstvo v italijanskim učnim jezikom ter primerno strokovno izobrazbo v materinem jeziku, ustanovitev kmetijske šole s slovenskim učnim jezikom, kakor tudi razširitev zakona o hrbovitih področjih tudi na tržaško Ozele.

Upoštevajoč dejstvo, da bo v kratkem zapadel mandat izvoljenih občinskih uprav na podeželju in v Miljah ter mandat pokrajinskega sveta v Trstu, zahtevamo tudi, naj se nova vlada obveže, da bo razpisala nove upravne volitve po ustaljenih določilih in brez vsakega zavlačevanja; kar se pa tiče pokrajinskega sveta v Trstu zahtevamo, naj se v celoti spoštuje volilni zakon št. 112 z dne 8. marca 1951 ter odpravi odlok Generalnega vladnega komisarja, ki je v polnem protislovju z omenjenim zakonom in ki krši zakonite pravice slovenskega prebivalstva.

V trdnem prepričanju, da boste, Gospod Predsednik, upoštevali naše pravilne zahteve in ugodili našim željam, uporabljamo priložnost, da Vam izrazimo svoje spoštovanje.

Izvoljeni ljudski predstavniki Komunistične partije Italije slovenske narodnosti na Tržaškem ozemlju

Za zahodnonemško vojsko ni dovolj prostora na matičnem ozemlju, zato si postavlja oporišča celo v Španiji.

OB 40-LETNICI "DELA"

Izhajanje lista v ilegali 1930-1940

V današnjem sestavku bomo skušali, med drugim, in na osnovi povsem zanesljivih virov, ki jih imamo na razpolago, bežno orisati dobo od leta 1930 do 1940, ko je »Delo« izhajalo deloma legalno, seveda v tujini in deloma v ilegali na domačih tleh.

Prva številka XI. letnika »Dela« je izšla v ilegali. Kje je izšla, ni mogoče povsem točno ugotoviti. Po vsej verjetnosti je bila tiskana na Dunaju. V podnaslovu lista ni niti označeno čigavo glasilo je bilo tedaj »Delo«. Toda iz članka, ki je v tej številki priložen, je razvidno, da je bil list tedaj že glasilo KPI in KPJ. Iz omenjenega članka povzemamo naslednje:

»Delo« zopet prihaja. To pot ne samo slovensko in hrvatsko ljudstvo v Italiji, temveč tudi za zatirano slovensko ljudstvo v Jugoslaviji. »Delo« je postalo skupno glasilo Komunistične partije Italije in Komunistične partije Jugoslavije.

Letos februarja se je namreč vršilo prejetovanje delegacij obeh partij. Prejetovanje se je vprašanje, kako voditi boj za osvoboditev slovenskega ljudstva proti italijanskemu in srbskemu imperializmu, kako združiti obe partiji v tem boju. Po drugih sklepih je bil storjen tudi sklep »Dela«.

Leta 1930 je izšlo le pet števil list. Od druge številke tega letnika ni ohranjen en primerek. Od tretje številke dalje je iz podnaslova lista razvidno, da je skupno glasilo KPI in KPJ.

Tu naj se posebej omenimo septemsko številko lista, ki je izšla kmalu potem, ko so fašisti ustrelili Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Vsebinsko tega članka smo objavili v naši jubilejni številki, ki je izšla 20. februarja letos.

Leta 1931 in 1932 »Delo« ni izhajalo. Morda je izšla kaka posamezna številka, ki je bila pisana bodisi na roko ali pa razmnožena na ciklostil, vendar pa se ni ohranil niti en tak primerek iz omenjenega obdobja.

Leta 1933 je izšla prva številka »Dela« v mesecu marca. Tiskana je bila v Parizu. List, ki je bil skupno glasilo KPI in KPJ je bil tiskan legalno v Parizu. Tega leta je izšlo skupno pet števil.

Leta 1934 je izhajal v Parizu XIII. letnik »Dela«. List je izhajal legalno in je skupno glasilo KPI in KPJ. V 8. številki tega letnika je med drugim objavljeno sporočilo o »Delu«, ki ga izdajajo slovenski komunisti na Goriškem v ilegali. O »Delu« smo poročali tudi v prejšnji številki.

Tudi leta 1935 je izhajalo »Delo« v Parizu. Izšli pa sta le dve številki. O tem ali je list izhajal ali kje je izhajal leta 1936 nimamo nobenih zanesljivih podatkov.

Leta 1937 je partijska organizacija Julijanske kraje izdajala svoje glasilo »Delo« v lastnih sredstvih. List so tiskali v neki hiši blizu Saleza.

V letih 1938 - 1939 in 1940 je ista organizacija več ali manj redno tiskala »Delo« v vasi Goriče pri Divači, deloma pa v Trstu pod vodstvom Pinka Tomažiča.

O tem, kako so mladi slovenski komunisti na Primorskem in v Trstu usmerjali mladinske množice v anti-fašističnem odporiškem gibanju v teh letih, piše Milica Kacinova v »Priporočniku za mlade aktiviste« (Ljubljana 1959), med drugim tudi naslednje:

»Tržaška slovenska mladina je bila v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno zelo razgibana. Kot nadomestilo za ukinjene slovenske šole so tržaški Slovenci osnovali tečaje za poučevanje slovensčine. Mladino je močno privabljal tudi družabnost, ki se je razvijala izven šolskih klopi. Predavanja, izleti na Kras, Vipavsko in v Istro in sploh kulturno delovanje je nudilo Pinku Tomažiču in njegovim somišljenikom plodna tla za politično delo. Naprednejši elementi so se redno sestajali, študirali partijsko literaturo in si razdeljevali naloge. Nekateri so delovali v kroških nacionalno usmerjenih študentskih, drugi med krščanskimi socialci, nekateri pa med delavci. Glavna vsebina ilegalnega dela je bila: pripraviti mladino na širjenje anti-fašističnega duha, seznanjati mlade delavce s sistemom izkoriščanja, pobijati idealistične nazore med doraščajočimi intelektualci in pripraviti nacionalno usmerjene na socialno plat. Vzporedno z ideološkim in političnim delom pa so obstajale še druge konkretne naloge, kot n. pr. akcije za nabiranje orožja, ki je služilo kasneje za upor.

Za širjenje svojih nazorov in misli so mladi komunisti uporabljali ilegalni komunistični glasilo »Delo« in »Plamen«. V dveh malih tehnikah, ki sta ju osnovali Pinko Tomažič in Alojz Budin pa so tiskali propagandne letake in literaturo.

Tako so napredni mladinci usmerjali, povezovali in združevali mladino v Trstu. Z izleti po pokrajini pa so bili vzpostavljene stiki tudi s kraško, istrsko in goriško napredno mladino.

Pod gornjim naslovom bomo objavljali tudi v naslednjih številkah zgodovinske fragmente o delavskem gibanju v Trstu, Gorici in na Primorskem, o delavskem in komunističnem tisku, ki je izhajal tako v prejšnjem stoletju, pred prvo svetovno vojno, po njej, za časa fašizma in v ilegali, biografske podatke o umrlih delavskih voditeljih, urednikih in sodelavcih »Dela« in drugih listov, o delovanju v ilegali itd. Uredništvo sicer razpolaga s precejšnjim gradivom, a se vseeno obrača na vse tiste, ki hranijo morebitne zadevne spomine, naj jih blagohotno stavijo na razpolago, kajti le tako bo mogoče v povsem pravilni luči prikazati stvari take kot so bile in jih obenem otepi pred gotovo pozabo.

UREDNIŠTVO

KULTURA IN ZNANOST ANTON PAVLOVIČ ČEHOV NAVDUŠEN PESNIK DELA

Nekaj misli za 100-letnico rojstva tega velikega ruskega pisatelja

Čehov je bil, kakor nihče drug v svetovnem slovstvu pred Gorkim, navdušen pesnik dela. Vse njegove stvaritve je svetla pesem hrepenju po ustvarjalnem delu, ki bo povečalo lepoto in srečo domovine. Rusko slovstvo je edino moglo postaviti in rešiti ta problem, ki so se ga bali celo najgenialnejši umetniki drugih narodov, ker se ob pogojih, kakršni vladajo v razredni družbi, niso upali lotiti težjega in protislovnega teme. Ruski pisatelji niso opevali prizadevnega malo-meščana, ki vidi v delu zgolj sredstvo boja za obstanek; za ruskega pisatelja pomeni delo podlago vsega človeškega, sliherne morale in estetike, in tema je bila v ruskem slovstvu tesno združena s sanjami o prihodnosti, o svobodnem delu, ki bo rodilo svetlega, krasnega človeka. V teh posebnostih ruske literature se odsvitajo najboljše lastnosti ruskega nacionalnega značaja, herojnega ljubezen do dela in njegova stvarjalna nadarjenost.

Samo delo je tisto, ki ustvarja junake. Tako trdi Čehov v svojih delih. In njegovi junaki so junaki in so lepi zato, ker delajo; tisti, pa, ki ne delajo so grdi. Evo, kaj pravi v enem izmed svojih del doktor Astrov o ženi profesorja Serebrnjakova Heleni Andrejevni:

»Ni dvoma, krasna je... toda kaj, ko vedno samo je, spi, se spreha, nas vse očaruje s svojo lepoto in — nič več. Ni niti nikakih obveznosti, zanjo delajo drugi, kajne? A prazno življenje ne more biti čisto.«

To govori tisti Astrov, ki čuti, da ga Helena Andrejevna lahko navduši, Astrov za katerega ima lepota, prav kakor za vse druge junake Čehova, tako velikanski pomen. »To, kar me še vedno navdušuje,« pravi o vzrokih zanosa, ki ga čuti do Heleni Andrejevne, »je lepota. Nasproti nji nisem ravnodušen.« Toda on umeva lepoto Heleni Andrejevne kot nepopolno, pokvarjeno; v nji vidi nekaj nečistega. »Zdi se mi; da bi mi Helena Andrejevna mogla, samo če bi hotela, v enem dnevu zmešati glavo. In vendar — to ni ljubezen, ni vdanost.«

Lažna, nečista »lepota« nam ne more dati globokih, pristo človeških čustev. Lepo je to, kar služi tvorjenju, izgraditvi. Astrov je strastno zaljubljen v lepoto rodne zemlje, v njene gozdove in vrtove; žalosten je, ker se gozdovi po divjaško pokončujejo in »namesto teh iztrebljenih gozdov ne delajo cest, železnice, tam ne nastajajo »zavodi, tovarne, šole«. Mrzi pustošenje, z vsem srcem je vdan ustvarjanju. In vendar Astrov kljub vsemu navdušenju za Heleno Andrejevno odkriva v nji sovražnika. Ko v pogovoru z njo izraža svoje svete, njemu tako ljube misli o potrebi boja zoper pustošenje lepote domače zemlje nenadno pretрга svoje razvneto pripovedovanje in reče hladno: »Z obraza vam berem, da vas to ne zanima.« In v odgovor na njeno repliko: »Toda jaz te stvari tako malo razumem,« poudarja: »Tu ni treba nič razumeti, skratka: to ni zanimivo za vas.«

»Prekrasna« Helena Andrejevna je celo nesposobna, da bi se zanimala za Astrovo temo lepote. Kaj neki torej predstavlja njena »lepota«? Mar ni jasno, da je tudi

to v bistvu samo profanacija prave lepote! Prav zato se v samem dvorjenju Astrova Heleni Andrejevni na mah pojavlja odtonek omalovaževanja in zaničevanja. Astrov dobro razume, da bi njegov »roman« s Heleno Andrejevno mogel biti v jedru zgolj banalizacija pravega čustva, zato se v njegovem vedenju nasproti nji pojavljajo celo nekatere intonacije napihnjenca: »Roparica mila nikar me tako ne glejte, jaz sem star vrabec...« Astrov jo je doumel in kaj dobro ve, da je ona — roparica, »lepo, zametno bitje« — in nič več! Tudi on imenitno razume, da v dvorjenju Heleni Andrejevni ni treba kakih drugih intonacij. In zares: ne glede na to da jo nepričakovano prezirljiva intonacija na videz neprijetno zadene, se vendar povsem vda njegovemu dvorjenju. In če ne bi tedaj odptovala s svojim možem, je jasno, da bi se med njo in Astrovom razvil »roman«, ki bi Astrovu ne dal ničesar, razen nekega notranjega rušenja — rušenja nečesa zelo važnega in lepega. In Astrov se celo vesel, da odhaja. »Da, odptujte,« ji reče. »Zdi se, da ste dober, ruševni stvor, toda v vsem vašem bitju je, tako se zdi tudi nekaj čudnega. Prišli ste sem kaj z možem, in vsi, ki so tu delali, se borili za svoje življenje in kaj ustvarjali, so morali zavreči svoje delo in so se skozi vse poletje pečali samo z vašim možem in z vami. Oba — on in vi — sta nas okužila s svojo lenobo. Jaz sem se oregel, ves mesec nisem nič delal, a ljudje so v tem času bili bolni... In tako vi in vaš mož, kamor koli stopita, povsod podirata... in jaz sem prepričan: če bi ostali, bi bilo opustošenje velikansko.«

Astrov je stvarjalna, pesniška natura. Hrepenenje po svetli prihodnosti domovine in strastna ljubezen do dela sta mu

(Nadaljevanje na 4. strani)

Pozdrav "Slovenskim odmevom"

Jedinstvo

Slovenski odmevi

Hrvatski napredni tednik »Jedinstvo«, ki izhaja v Kanadi je začel letos objavljati slovensko prilogo pod naslovom »Slovenski odmevi«. Prav za prav gre za eno slovensko stran lista, ki izhaja na štirih straneh. Našim bralcem, ki imajo svoje in znanje v Kanadi, priporočamo, naj jih, v kolikor še ne poznajo »Slovenskih odmevov«, seznanijo z njimi. Naslov lista je: »Jedinstvo-Odmevi« 479 Queen Street West, Toronto, Ontario - Canada.

17. januarja letos je poteklo sto let od rojstva velikega ruskega pisatelja, znamenitega razčlenjevalca ruskega družbenega življenja proti koncu devetnajstega stoletja ter ustvaritelja ruske novele in moderne drame, Antona Pavloviča Čehova. Ker točno ob stoletnici nismo mogli obsirneje pisati o tem svetovno znanem kulturnem velikanu, smo mu v današnji številki posvetili več prostora.

A. P. Čehov je bil sin trgovca. Po končani srednji šoli je študiral na medicinski fakulteti v Moskvi,

postal zdravnik in nekaj časa izvrševal svoj poklic. Kot pisatelj se je začel uveljavljati še kot študent in leta 1887 je izšla prva knjižna zbirka novel.

V začetku je bil Čehov bolj blizu konservativizmu, kasneje se je približal liberalizmu, toda tudi od tega se je naposled popolnoma oddaljil in postal velik prijatelj revolucionarnega pisatelja Maksima Gorkega.

V svojih delih je Čehov odkrival preprostost resnice in pravice, lepega in ravnega, bičal podkupljivost in

klečeplazenje, duševno revščino izobražencev, zaspanost in nevednost ruskega kmeta ter simbolično prikazal porajanje nove, mlade Rusije in njeno poslavljanje od starih, ginevajočih plemiških gnezd. Znal je prikazovati življenje v vsej njegovi resničnosti, brez pretiravanja in sentimentalnosti, z vso občutljivostjo za družbeno dogajanje, z občutjem za lepoto in resnico ter z merilom največje pravičnosti.

Sestavek, ki ga objavljamo tu spodaj je povzet iz razprave, ki jo je o delih Čehova napisal V. Ermilov.

Na gornji sliki: Čehov in Gorki

Usodno odkritje

Znanstvenik Beckerel je leta 1896 sporočil: "Uran oddaja nevidne žarke"

Leta 1896 je Henri Beckerel sporočil znanstvenikom vsega sveta svoje odkritje, o katerem ni slutil, da bo tako usodnega pomena za bodoče rodove. Rekel je da »uran in njegove spojine nenehno oddajajo žarke, ki povzročajo fluorescenco«. Kmalu zatem je objavil znanstveno razpravo o odkritjih nevidnih radiacij urana in nenavadnih pojavov v zvezi s sevanjem.

Dotlej je Beckerel proučeval učinek zemeljskega magnetizma na ozračje pri pojavih fosforescence. Ker so bili malo pred to njegovo iznajdbo odkriti rentgenski žarki, je Beckerel

pozorno spremljal izvajanje slovitoga matematika Henrija Poincarreja glede verjetnosti, da vsak fosforescentni material oddaja tudi žarke X.

Ta ugotovitev je dala Beckerelu pobudo, da je začel proučevati razne uranske spojine, seveda v zvezi s fluorescenco. Kot je znano, je fluorescena sposobnost nekaterih teles, da oddajajo svetlobne žarke, ker so bila osvetljena z drugim virom svetlobe. Ker je Beckerel ugotovil, da se uranske soli v temi svetijo s slabotnim zelenkastim sijajem, je sklepal, da morajo same od sebe oddajati ne-

vidne žarke, podobne žarkom X. To odkritje je bilo osnovni poskus, iz katerega se je kasneje razvila jedrska fizika. Bilo je odkritje o naravni radioaktivnosti nekaterih elementov, ki vsebujejo neznane energetske vire. Odkritje je bilo torej, izhodiščna točka znanstvene panoge, ki se zdaj imenuje atomska znanost.

Beckerel je nadaljeval nadaljnje poskuse in med drugim ugotovil, da ti žarki lahko uničevalno učinkujejo na kožo in na krali nekaterih rastlin. Beckerelovo delo je nadaljevalo v svoji smeri Marija Curie, ki je odkrila radij. Znanstveniki, ki so nadalje razvili njegovo teorijo o naravni radioaktivnosti nekaterih snovi, pa so kasneje oblikovali osnove znanosti o atomski energiji.

A. P. Čehov: Primer iz prakse

»Delavci so zelo zadovoljni z nami,« je dejala guvernanta Hristina Dmitrijevna doktorju Korolevu. »V tovarni imamo vsako zimo igre, delavci sami igrajo; dalje predavanja, čudovito čajnico in najbrž še kaj. Zelo so navezani na nas in, ko so zvedeli, da se je naš hčerki Lizanki poslabšalo, so naročili molitve. Niso šolani, pa vendarle čutijo.«

»Videti je, kakor da pri vas ni prav nobenega moškega pri hiši,« je rekel Korolev.

»Nobenega. Pjotr. Nikanorič je umrl pred poldrugim letom in ostale smo same. In tako živimo v treh. Poletji tukaj, pozimi pa v Moskvi. Jaz sem pri njih že petnajst let. Kakor domača sem.«

Po večerji so zdravnik odpeljali v sobo, kjer je bila zanj pripravljena postelja. Toda njemu se ni spalo. Bilo je sparno in v sobi je dišalo po barvi, zato si je oblekel površnik in odšel ven.

Na dvorišču je bilo prijetno hladno. Že se je delal dan in v vlažnem zraku se je razločno risalo vseh pet poslopj z dolgimi dimniki, barake in skladišča. Ker je bil praznik, niso delali, okna so bila temna in samo v eni od zgradb je še gorela peč, dvoje oken je bilo temno, čeh in iz dimnika je z dimom vred poredkoma obilnil plamen. Daleč za dvoriščem nekeje so regljale žabe in pel je slavček.

Ko je zdravnik gledal tovarniške stavke in barake, kjer so spali delavci, je spet premišljeval o tem, o čemer je premišlje-

val vselej, kadar je zagledal tovarne. Naj le bodo predstave za delavce, tovarniški zdravniki in razne izboljšave, pa se vendarle delavci, ki jih je prej srečal na poti s postaje, na zunaj v ničemer ne razlikujejo od delavcev, ki jih je videl že zdavnaj, še kot otrok, ko še ni bilo tovarniških iger in izpopolnitve. Kot zdravnik, ki je pravilno presojal kronične bolezni, katerih temeljni vzrok je nerazumljiv in neozdravljiv, je tudi tovarne jemal kot nekaj nerazumljivega, katerih vzrok je bil prav tako nejasen in neopredeljen, in vse izboljšave v življenju delavcev je imel sicer za potrebne, a jih je primerjal z zdravljenjem neozdravljivih bolezni.

»Za nesporazum gre, seveda...« je preudarjal, ko je gledal temno okni. »Poldrug tisoč ali dva tisoč delavcev dela brez počitka, v nezdruhlivih razmerah, izdeluje slab katun, životarji in strada in se samo tu pa tam v gostilni strezi iz teh morežnih sanj; kakih sto ljudi pazi na delo in vse življenje te stotine mineva v zapisovanju glob, zmerjanju, krivičnosti, in samo dva trije, takomenovani lastniki, uživajo koristi, čeprav sploh ne delajo in se ne menijo za slab katun.« Toda kakšne so koristi in kako jih uživajo? Ljalikova in njena hči sta nesrečni, kar hudo jih je pogledati, srečno in zadovoljno živi samo Hristina Dmitrijevna, priletna, malo mahnjena samica s ščepalnikom. Potemtakem je videti, kakor da dela vseh teh pet traktov in na vzhodnih trgih prodajajo zanič katun samo zato,

da lahko Hristina Dmitrijevna je in pije...»
Nenadno je zaslišal čudne glasove, natančno iste, ki jih je slišal še pred večerjo. Pri enem od traktov je eden tolkel po kovinski plošči. Potem je bilo pol minute tiho, oglasili pa so se pri drugem objektu udarci. Enajst udarcev... Očitno je čuvaj tolkel enajsto uro. Zaslišali so se slični udarci tudi od tretje in od vseh ostalih stavb. Videti je bilo, kakor da sredi nočne tišine daje te glasove od sebe pravcata pošast s škrlatnordečimi očmi, sam hudič, ki je imel tukaj v krempljih lastnike in delavce in goljufal vse skupaj.

Korolev je odšel z dvorišča na polje.

»Kdo je?« mu je nekdo s surovim glasom zaklical pri vhodnih vratih.

»Kakor v zaporu...« je pomislil in ni nič odgovoril.

Od tod je bilo slavnice in žabe bolj slišati, čutiti je bilo majsko noč. S postaje je bilo slišati drdranje vlaka, nekeje so peli zaspani petelini, noč pa je bila navzlic temu tiha, svet je mirno spal. Na polju nedaleč od tovarne je bil posekan les, tam je bilo zloženo gradivo za zidavo. Korolev je sedel na deske in dalje premišljeval:

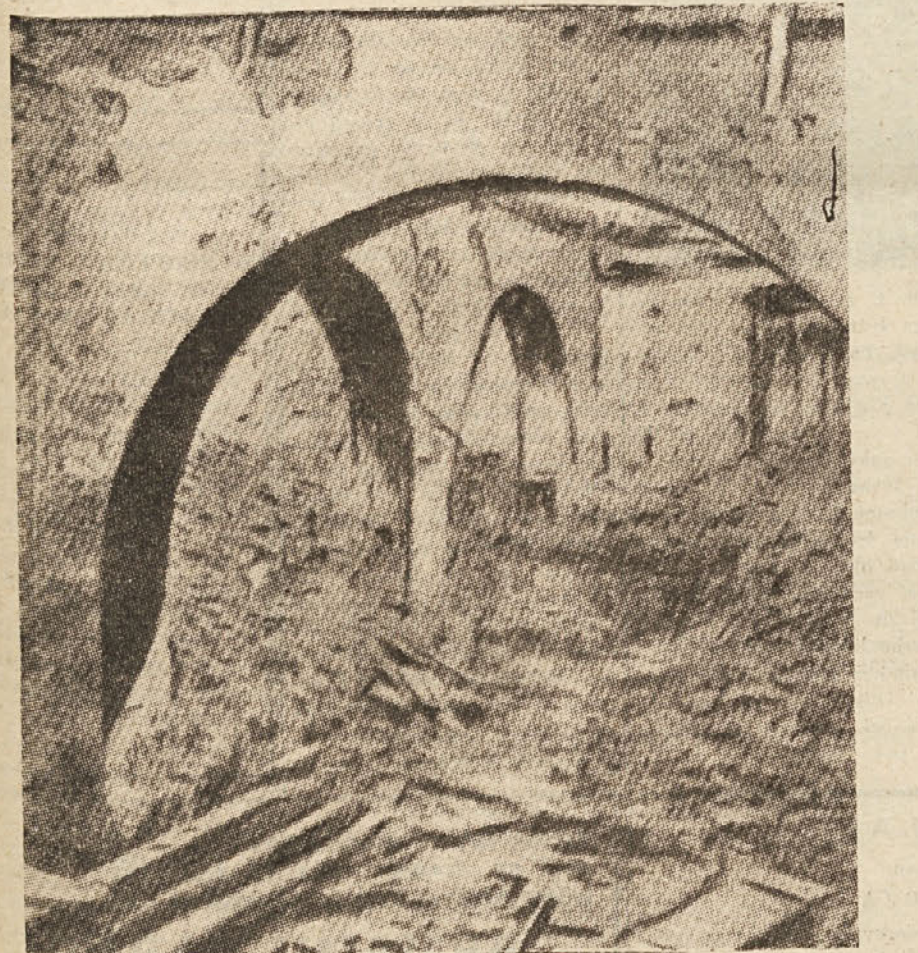
»Dobro se počuti tukaj edinole guvernanta in tovarna dela za njeno zadovoljitev. Pa vendar je videti, da je ona tu samo slamatna moč. Glavni, za kogar delajo, je — hudič.«

Terima je gorela luč. Dozdevalo se mu je, da s škrlatnimi očmi gleda vanj sam hudič, ta neznan moč, ki je ustvarila odnose med močnimi in slabotnimi, to veliko napako, ki je ni mogoče več z ničemer popraviti. Potrebno je, da močni onemogoča življenje slabotnemu, taka je postava narave, toda to je razumljivo in gre za glavo samo v članku časnika ali šolske vadnice, tiste kaše, kakršno je pravzaprav vsakdanje življenje, v spletnu vseh podrobnosti iz katerih so spleteni človeški odnosi, pa to sploh ni postava, temveč logična neskladnost, v kakršni močni in šibki enako padata kot zrtve vseh medsebojnih odnosov, ko se nehot pokorita, kaj se ve kakšni usmerjajoči moči, neznan, obstoječi izven življenja, tuji človeku.

Tako je premišljeval Korolev, sedeč na deskah, in polagoma ga je prevzel občutek, kakor da je ta neznan, skrivnostna moč v resnici blizu in ga gleda.

Med tem pa je nebo na vzhodu vse bolj bledele, čas je hitro tekkel. Pet stavb in dimniki so na sivem ozadju jutranjega neba, ko vsenaokrog ni bilo žive duše, kakor da je vse izumrlo, imeli posebno podobo, ne tako kakor podnevi; zdravniku je povsem izgnilo iz spomina, da so tu notri parni stroji, elektrika, telefoni, temveč je nekako kar naprej preudarjal o stavbah na kolch, o kameni dobi, čutil je navzočnost surove, nezavedne moči...

* Katun = bombažna tkanina.

Se en dokument, ki prča, o tem, kakšna je bila »kultura« fašistov. Pogorišče tiskarne, v kateri sta se tiskali delavski glasili »Delo« in »Lavoratore«. Tiskarno so fašisti, zaščiteni od kraljevskih stražnikov požgali dne 10. februarja 1921.

DOMAČI PROBLEMI IN VESTI

Nagrade kmetovalcem

Pred tremi tedni so bili na sedežu pokrajinskega kmetijskega nadzorništvaja v Trstu nagradi kmetovalci, ki so se udeležili drugega natečaja za izboljšanje hlevov, svinjakov in kokošnjakov, ki ga je razpisalo pokrajinsko kmetijsko nadzorništvajo z denarno pomočjo Tržaške hranilnice, pokrajinske uprave in kmetijskega konzorcija.

Ravnatelj pokrajinskega kmetijskega nadzorništvaja dr. Perco je toplo pozdravil navzoče in nato orisal značilnosti in namen natečaja, ki stremi izboljšati opremo hlevov ter vzpodbujati za boljše in povečano proizvodnjo tega proizvodnega sektorja, ki je po smernicah ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo osredotočena prav v živinorejje. Nato je poudaril pomen izid te pobude, ki v zvezi s številom udeležencev in potrebnimi tega produktivnega sektorja svetuje ustanovitve središča za dobavo podmladka preliščke goveje živine sivo-rjave pasme in privravnate natečaja za izboljšanje kokošereje.

Živinorejski izvedenec V. Tagliarero je poročal o poteku natečaja, katerega se je udeležilo 45 kmetovalcev, ki so izvršili za približno 4 milijone obnovenih del. Omenil je nadalje zadevne zakone in prid živinorejje, ki nudijo kmetovalcem možnost zvišanja gospodarske strani kmetije.

Pred pričetkom podelitve nagrad je ravnatelj za kmetijstvo in gozdarstvo dr. Piccoli izrazil svoje zadoščenje za dober izid pobude, ki je znak priznanja dolgega in požrtvovalnega dela kmetijskega nadzorništvaja. Predvsem je poudaril, da je nujno potrebno takoj pričeti s korenito resanacijo hlevov področja, to je odstraniti je treba vso jetično živino. Podčrtal je še potrebo po pospešitvi akcije za izboljšanje travnikov in pašnikov, ker tudi za te izboljšave predvideva zakon denarno pomoč potom pokrajinskega gozdarskega nadzorništvaja.

Nato so bile razdeljene nagrade 24 kmetovalcem, ki so se najbolj odlikovali.

Nagrade natečaja razdeljene v 5 oddelkov in sicer: goveji hlevi, konjski hlevi, svinjaki, kokošnjaki in kunčnice, so znašale 500.000 lir.

Bilanca letošnjih proslav 8. marca — ki so bile obnem proslave 50 letnice mednarodnega dneva žena — in katere je na Tržaškem ozemlja organizirala zlasti Zveza demokratičnih žena, je zelo pozitivna. Računa se, da se je vseh teh proslav udeležilo okrog 15.000 ljudi, kar je, upoštevajoč razmere, ki pri nas obstajajo, kjer ni žensko demokratično gibanje še povsem enotno in organizacijsko povezano, upoštevajoč tudi dejstvo, da je bilo ravno ob priliki 8. marca vreme neugodno, moramo nujno priti do zaključka, da je trditev, ki smo jo, zgoraj omenili, povsem na mestu. Toliko za uvod k temu poročilu.

Sedaj pa preidimo k pregledu proslav 8. marca. Vrsta krajev, krožkov, tako v mestu kot na deželi je precej dolga. Proslave so se vršile v sledečih krajih: v Nabrežini, Sitanu, Devinu, Križu, Saležu, Proseku, Kontovelu, Opčinah, Trebah, Banih, Konkonelu, Rimanjnih, Boljuncu, Dolini, Borštu, Logu, Domju, Mačkovičah, Sv. Barbari, Griži, Camporah, Stramarju, Sv. Roku, Miljah, Sv. Ani, Kolonkovec, Skednju, pri Sv. Jakobu, na Pončani, pri Magdaleni, Sv. Ivanu-Podlonjerju, na

Pri proslavi 8. marca, ki so jo organizirale žene s Proseka-Kontovela v kontovelski dvorani, je sodelovala tudi proseška godba.

Vsestransko pozitivna bilanca 8. marca

Vse prireditve so zelo lepo uspele

Na manifestacijah, ki jih je organizirala ZDŽ, so žene potrdile, da se bodo še nadalje borile za doseg vseh pravic, ki jim pripadajo

Barrieri, v Pečarju, Pisoniju, Rojano, Greti, Barkovljah, središču mesta in pri Sv. Justu. To so dejstva, ki ne potrebujejo nikakega komentarja. In na ta dejstva so naše žene, je organizacija ZDŽ, po vsej pravici lahko ponosna!

Na vseh teh proslavah so govorice, ki jih je poslala ZDŽ, govorile o pomenu 8. marca, o borbah, ki jih vodijo žene tako pri nas kot v svetu sploh, za mir in prijateljstvo med narodi, za zboljšanje življenjskih pogojev in dvig življenjske ravni delovnih ljudi, za demokratično in proti vsakemu zapostavljanju, diskriminacijam, narodnostni ali rasni mržnji, za zboljšanje našega šolstva, proti draginji, za izpolnitev socialnega skrbitva in pravične pokornice, in zlasti še o zadevi pokojnice žena-gospodinj, za kar se vodi danes še posebna borba ter za emancipacijo ženskih

mnogice, za pravične mezde, za enakopravnost s možem tako v pogledu namestitve kot v pogledu plače — skratka o tem, da postane žena deležna tistega dostojanstva, ki ji po vsej pravici pripada.

Letošnji 8. marec je bil v resnici občuten praznik in to je prišlo do izraza na najrazličnejše načine. Naše žene so kot je običaj delile tradicionalno mimozvo, širile žensko čtivo, pripravile kar se je pač dalo v domačem krogu, in če drugače ni bilo mogoče počastiti ta dan, so se zbrale v manjšem krogu, na prijetnem družabnem večeru, in se — enkrat toliko — sprostile vsakodnevnih skrbi ter v prijetnem razpoloženju povesele svoje praznike.

V nekaterih krajih je prišlo do raznovrstnih, imenujmo jih tako, manifestacij solidarnosti do žena. Tako so n.p.r. nekateri trgovci v Boljuncu, Griži in pri

Sv. Barbari prispevali svoj delež, da so žene lahko ceneje pripravile razno pecivo. V nekaterih krajih so žene napravile pakete in jih skupaj z voščili posnale bolnikom, siromašnim, vojnim vdovam itd.

Omeniti moramo tudi dejstvo, da je organizacija ZDŽ ob tej priliki razdelila na tisoče članske izkaznice in pristopnice tej organizaciji. V nekaterih krajih, zlasti v Bregu in v Miljščini je to razdeljevanje daleč prekorajlo vsako pričakovanje. V Trstu samem je bila že v nedeljo pred 8. marcem osrednja proslava, pa kateri je govorila tudi predstavnica osrednjega vodstva Zveze italijanskih žena UDI, prof. Elsa Bergamaschi. V slovenščini je govorila Zorka Legiševa.

Med zelo posrečene proslave 8. marca, spada proslava na Opčinah. Tu je bila tudi kulturna prireditev na kateri je sodelovala skupina mladine. Večji mladinci so nastopili s šaljivo igro »Trije snubci«, mali pa so nastopili kot harmonikarji, bodisi kot solisti, kakor tudi v zboru. Ves program je bil zelo priščen in vsi nastopajoči so bili deležni dolgih aplavzov.

Lepa proslava združena s kulturnim sporedom je bila tudi v Trebah, kjer so se zlasti dobro izkazali najmlajši. Tudi v Križu je bila kulturna prireditev, na kateri je sodelovala tudi pevsko-glasbena skupina iz Podlonjerja.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Žene s Proseka - Kontovela so na svojem prazniku, ki je bil dne 8. marca, nabrale 2000 lir za »Delo«. Medtem, ko se jim toplo zahvaljujemo, jih postavljamo za vzgled vsem ostalim.

8. marec je za nami. Žene se sedaj pripravljajo na svoje, rekli bi stanovsko veliko zborovanje, ki bo v nedeljo 3. aprila v kinu Arcobaleno v Trstu. To bo deželno zborovanje ali skupščina, pod okriljem UDI in se ga bodo udeležile delegatke iz Tržaškega ozemlja iz goriške in videmske pokrajine ter iz okrožja Pordenone. To bo prvo srečanje žena, Slovenk in Italijank delavk kmetie, obrtnice, žena ladjedelniških delavcev; uradnic, profesorik, namestnic, izobraženk. Na tem zborovanju bodo obravnavale o svojih specifičnih in o skupnih problemih. Namen tega zborovanja je med drugim postaviti odločno zahtevo po ustanovitvi avtonomne dežele Furlanija-Juljskega kraja s posebnim statutom; kajti od ustanovitve avtonomne dežele je v mnogem odvisna boljša bodočnost tukajšnjih državljanov, saj bo v okviru avtonomne dežele mnogo lažje doseči to kar se danes zahteva.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Proslave 8. marca je v nekaterih krajih organizirala tudi ženska sekcija NSZ. Take proslave so bile n. pr. na stadionu I. maj, v Dolini, v Križu. Tudi te proslave so bile združene z lepimi kulturnimi programi.

Za bodočnost mladine

V okviru Vsedržavnega dneva za pomiritev in svetovno razorožitev, ki ga organizira Zveza komunistične mladine Italije v vsej državi, bo v nedeljo 27. marca ob 11. uri na trgu pri Sv. Jakobu javno zborovanje.

Na zborovanju, ki ga organizira naša federacija skupno s tržaško komunistično mladino, bo govoril poslanec Vittorio Vidali, ki je skupno z drugimi našimi poslanci predložil zakonski osnutek za znižanje vojaškega roka na 12 mesecev. Tema govora je: »Svet brez vojsk za bodočnost mladine«.

Černigoj razstavljal na Holandskem

Te dni se je zaključila v Rotterdamu razstava grafičnih del našega rojaka in umetnika prof. Augusta Černigoja. Razstava je vzbudila v tankajšnjih umetniških krogih veliko zanimanje in žela tudi lep uspeh.

V ponedeljek 28. marca ob 13. uri pa bo v našem mestu, v galeriji »Rettorio« otvoritev razstave holandskega umetnika Toona Wagnerja, ki se bo predstavil tržaški publiku z vrsto modernih grafičnih del. Razstava je dejansko izmenjava obiska s prof. Černigojem, ki je razstavljal v Rotterdamu na povabilo Wagnerja.

Dva naša slavljenca

Vnaši sredi imamo dva vidnejša jubilara. To sta tovariša Anton Gerlanc iz Trsta in Rudi Wilhelm z Opčin. Prvi je dopolnil 60 let v nedeljo 20. marca, drugi pa jih bo dopolnil 29. marca.

A. Gerlanc

Tovariš Anton Gerlanc je po rodu iz borbenega Kontovela. V delavsko gibanje je vstopil že zelo mlad. Ko je bil star 19 let je že aktivno sodeloval s pionirji delavskega gibanja v rodni vasi. »Pertotom, Starcem, Regentom in Jožetom Gerlancem, njegovim starejšim bratom. Še mlaj je postal predsednik Kontovelskega ljudskega odbora, istočasno je vodil tudi društveno knjižnico, ki je tedaj imela že lepo zbirko dobrih knjig, se je pod njegovim vodstvom zelo razvila. Ko so škvaldristi napadli tiskarno, v kateri se je tiskalo tudi »Delo« je bil tor. Gerlanc na barikadah in je aktivno sodeloval v borbi proti vandalizmu. Pogostoma je imel sitnosti s fašisti-

svoje delo doma, na terenu, prav tako vemo kot nekdo, da je bil še mlad in čil, kljub temu, da je njegova zdravje bilo silno zrahljano, zaradi česar je žal, mnogo prebrano moral stopiti v pokoj. Toda kljub temu, da je invalid, deluje se danes tam kjer more in kolikor mu telesne moči dopuščajo. Še danes ga srečujemo, rihnega skromnega, zrelga človeka in tovariša, v vsakodnevnih političnih aktivnostih. Še danes ga srečujemo, kljub temu, da težko hodi, oprt ob palico, ko nosi, ko den za tednom, naše časopisje, tudi naše »Delo« po hišah. In kot tak, tih, rekli bi skrit heroj, nam mora biti in nam je za vzgled.

Obema našima jubilarima želimo še mnogo, mnogo let življenja in da bi končno dočkala dan, ko se bodo uresničile njune mladenjske želje, ko bo tudi na naši zemlji zavladala srečna doba — socializem!

MIRKO KAPEL

eno policijo in leta 1921 je bil nekaj časa v zaporu.

Tov. Gerlanc je bil tudi sodelavec pri »Delu« in je, dokler je izhajalo legalno v Trstu, prevajal članke iz nemščine.

Po zgodovinskem kongresu v Livornu je vstopil v KPI ter postal njen aktivist. Ko se je začelo snovati odporiško gibanje srečamo tov. Gerlancem med prvimi, ki so delovali za osvoboditev in že leta 1944 je postal tajnik 2. mestnega rajona. Maja 1945 je vodil operacije za prevzem vojaške bolnice v Trstu ter dosegel predajo, brez prelivanja krvi in brez upoštevanja te, zlasti v tistem času prepovedne ustanove. Tudi po osvoboditvi smo ga srečevali v vseh borbah, ki jih je vodil tržaški proletarijat, srečevali smo ga tudi pri delovanju na kulturno-prosvetnem polju. Bil je tudi podpredsednik SHLP, danes pa je komunistični svetovalec na tržaškem pokrajinskem svetu.

Vaška mladina se sedaj že pripravlja na majniško »šagro«. Slišijo se glasovi, da namerava pripraviti zelo lepo »šagro«, menda drugo nedeljo v maju. No, o tem bomo poročali drugič kaj več.

VASČAN

boljuncu: Smrt zavednega moža

Prejšnji ponedeljek je v tržaški bolnici umrl vaščan Viktor Zubin. Star je bil šele 50 let. Pokojnik je bil dober tovariš leta 1944. Bil je partizanski invalid. Po končani vojni se je vrnil na svoj dom in je delal na kmetiji. Huda bolezen ga je bila napadla že pred dveh letoma. Iskal je zdravja, toda zaman.

Pogreb pokojnika je bil v sredo 11. t. m. Kljub slabemu vremenu se je zbralo na pogrebu mnogo ljudi. Ker je bila družina pokojnega zelo prizadeta, pred nedavnim je umrl tudi oče, so tovariši nabrali mnogo vaščani prispevke za križce strokov pogreba. Hudo prizadeti materi izrekamo tudi mi svoje iskreno sožalje.

Druge vaške vesti

Dolgotrajno deževno vreme je preprečilo tudi kmetom iz naše vasi, da bi pravčasno obdelali svoja polja in vinograde. Navadno je ob tem času polje že obdelano in posejano, toda letos so se tega dela lotili šele

zahvala

Ob bridki izgubi našega draga IVANA KOROŠČA

se vsem, ki so z nami sočustvovali, darovali cvetje in ga spremlili na zadnji poti, priščno zahvaljujemo.

Žena, hčere, zetje, bratje, sestre in ostali sorodniki

Boljuncu, 10. marca 1960.

Dopisi naših sodelavcev

Zgonik: Kmetijski tečaj

Prejšnji mesec se je pri nas zaključil dvotedenski večerni kmečki tečaj, katerega je obiskovalo 50 ljudi. Vredno je omeniti, da je bilo med obiskovalci tečaj lepo število mladincev, kar pomeni, da jim je pri sreč kmetijstvo. Omenjeni tečaj je vodil dr. Baša, katerega gre toplo zahvala za ves trud, lepe nasvete in nauke. Zaradi slabega vremena je letošnje kmečko delo zelo zaostalo. To nam povzroča tudi dejstvo, da je tako malo povpraševanja po domačem vinu in da je tako malo kupcev. Če bo šlo tako naprej, bo moral marsikdo opustiti vinogradništvo. To pa bi bil hud udarec za naše kmetje. Zato bi morale merodajne oblasti sprejeti kak ukrep za rešitev tega problema in za zaščito našega kmečkega človeka; ne pa mu samo večati davke.

Salež: Vprašanje cest in druge vesti

Ze večkrat smo omenili, da so sedaj v Zgoniški občini skoraj vse pomembnejše ceste preurejene in asfaltirane. Do tega je prišlo po zanimanju naše občinske uprave. Vendar pa je še marsikaj za urediti. Ob cestah je dosti porušenihih zidov. To ve, kaj zlasti za cesto, ki vodi iz Zgonika proti Saležu. Te zidove je potrebno čimprej popraviti, ker med drugim tudi zelo kvarijo lepoto kraja. Cesto od Saleža proti Bajti so na več mestih razširili. Pri Cerovu je ostal mrtev del stare ceste. Ta del je zelo nevaren, ker je nizi in ob sedanje, nove ceste. Zato je potrebno, da bi tam čimprej naredili zid ob novi cesti, še prej pa bi morali na nevaren mestu postaviti občestna znamenja, ki bi bila vidna tudi ponoči.

Zeleti bi, da bi pokrajinska uprava, pod katero spadajo tudi ceste v zgoniški občini, posvetila kaj več skrbi za kanalizacijo. V Saležu se na več mestih, in še posebno prav sredi vasi, ob deževju zamajajo odtokni kanali. Te kanale prepuščoma napolni gramoz, ki ga prinese voda s stranskih poti. Zaradi tega se dogaja, da pogosto voda dere po vsej cesti in se napravi pravico jezero.

Vse te važne probleme je iznesel na zadnji seji občinskega sveta svetovalec tov. Pegan. U-

Mačkovičje: Smrt bivšega borca

Prejšnji ponedeljek je v tržaški bolnici umrl vaščan Viktor Zubin. Star je bil šele 50 let. Pokojnik je bil dober tovariš leta 1944. Bil je partizanski invalid. Po končani vojni se je vrnil na svoj dom in je delal na kmetiji. Huda bolezen ga je bila napadla že pred dveh letoma. Iskal je zdravja, toda zaman.

Boljuncu: Smrt zavednega moža

Prejšnji ponedeljek je v tržaški bolnici umrl vaščan Viktor Zubin. Star je bil šele 50 let. Pokojnik je bil dober tovariš leta 1944. Bil je partizanski invalid. Po končani vojni se je vrnil na svoj dom in je delal na kmetiji. Huda bolezen ga je bila napadla že pred dveh letoma. Iskal je zdravja, toda zaman.

R. Wilhelm

Tovariš Rudi Wilhelm z Opčin izhaja iz Senožca. Tam je bil njegov oče namežen kot delovodja v bivši pivovarni. V Senožcah je zagledal tudi luč sveta. Ko je bil še otrok se je vsa njegova družina preselila na Opčine.

Se zelo mlaj je šel delat na železnico, kasneje pa je vstopil v službo pri openskem tramvaju. Njegova mladost je bila zelo burna trda, a lepa, vzorna. Kot zelo delavnega aktivista KPI je bil je jasistična policija stalno zasledovala in nadlegovala. Vrstilo se so hišne preiskave, aretacije, konfinacije, nadlegovanje vseh ostalih družinskih članov. Toda vse to ni nikoli privedlo do tega, da bi tovariš Rudi klonil, da bi opustil delovanje v partijski organizaciji. Vedno je deloval v svojem globokem prepričanju, da pravica mora prevladati nad krivico, da mora za temnimi dnevi jasitja in terora zasijati svetla zarja svobode in socializma.

V najtemnejših dneh naše zgodovine, v času najhujšega fašističnega terora je tov. Wilhelm vsilil važne in zelo temeljne naloge ki mu jih je partija poverila. In izvrševal jih je dobro. Med drugim je sodeloval tudi pri širjenju ilegalnega »Delas. Delokrog njegovega delovanja je bil zelo velik, od mesta melega, čez Kras, na Goriško in celo v Furlanijo. Deloval je skupno z nepozabnim tov. Rikom Malalanom, s katerim je bil deležen približno enake usode, preganjanja, ječe, policijskih zasliševanj, mučenja

in konfinacije od koder je, prav tako kot Riko, prišel v prelo-morske partizanske odine, se boril na Balkanu in se leta 1945 vrnil v Trst v sklopu 17. armade.

Po osebnosti je nadaljeval svoje delo doma, na terenu, prav tako vemo kot nekdo, da je bil še mlad in čil, kljub temu, da je njegova zdravje bilo silno zrahljano, zaradi česar je žal, mnogo prebrano moral stopiti v pokoj. Toda kljub temu, da je invalid, deluje se danes tam kjer more in kolikor mu telesne moči dopuščajo. Še danes ga srečujemo, rihnega skromnega, zrelga človeka in tovariša, v vsakodnevnih političnih aktivnostih. Še danes ga srečujemo, kljub temu, da težko hodi, oprt ob palico, ko nosi, ko den za tednom, naše časopisje, tudi naše »Delo« po hišah. In kot tak, tih, rekli bi skrit heroj, nam mora biti in nam je za vzgled.

Obema našima jubilarima želimo še mnogo, mnogo let življenja in da bi končno dočkala dan, ko se bodo uresničile njune mladenjske želje, ko bo tudi na naši zemlji zavladala srečna doba — socializem!

MIRKO KAPEL

eno policijo in leta 1921 je bil nekaj časa v zaporu.

Tov. Gerlanc je bil tudi sodelavec pri »Delu« in je, dokler je izhajalo legalno v Trstu, prevajal članke iz nemščine.

Po zgodovinskem kongresu v Livornu je vstopil v KPI ter postal njen aktivist. Ko se je začelo snovati odporiško gibanje srečamo tov. Gerlancem med prvimi, ki so delovali za osvoboditev in že leta 1944 je postal tajnik 2. mestnega rajona. Maja 1945 je vodil operacije za prevzem vojaške bolnice v Trstu ter dosegel predajo, brez prelivanja krvi in brez upoštevanja te, zlasti v tistem času prepovedne ustanove. Tudi po osvoboditvi smo ga srečevali v vseh borbah, ki jih je vodil tržaški proletarijat, srečevali smo ga tudi pri delovanju na kulturno-prosvetnem polju. Bil je tudi podpredsednik SHLP, danes pa je komunistični svetovalec na tržaškem pokrajinskem svetu.

Vaška mladina se sedaj že pripravlja na majniško »šagro«. Slišijo se glasovi, da namerava pripraviti zelo lepo »šagro«, menda drugo nedeljo v maju. No, o tem bomo poročali drugič kaj več.

VASČAN

boljuncu: Smrt zavednega moža

Prejšnji ponedeljek je v tržaški bolnici umrl vaščan Viktor Zubin. Star je bil šele 50 let. Pokojnik je bil dober tovariš leta 1944. Bil je partizanski invalid. Po končani vojni se je vrnil na svoj dom in je delal na kmetiji. Huda bolezen ga je bila napadla že pred dveh letoma. Iskal je zdravja, toda zaman.

Pogreb pokojnika je bil v sredo 11. t. m. Kljub slabemu vremenu se je zbralo na pogrebu mnogo ljudi. Ker je bila družina pokojnega zelo prizadeta, pred nedavnim je umrl tudi oče, so tovariši nabrali mnogo vaščani prispevke za križce strokov pogreba. Hudo prizadeti materi izrekamo tudi mi svoje iskreno sožalje.

Druge vaške vesti

Dolgotrajno deževno vreme je preprečilo tudi kmetom iz naše vasi, da bi pravčasno obdelali svoja polja in vinograde. Navadno je ob tem času polje že obdelano in posejano, toda letos so se tega dela lotili šele

zahvala

Ob bridki izgubi našega draga IVANA KOROŠČA

se vsem, ki so z nami sočustvovali, darovali cvetje in ga spremlili na zadnji poti, priščno zahvaljujemo.

Žena, hčere, zetje, bratje, sestre in ostali sorodniki

Boljuncu, 10. marca 1960.

Nadaljevanja z 2. in 3. strani

O avtonomni deželi

prefektore. Bistvo Segnjevega stališča je odvzeti deželam vsako zakonodajno pravico in avtonomijo, ki sta pa nujno potrebni zato, da bodo nove dežele lahko samostojno rešile svoje probleme.

Spricho stališča, ki ga je povedal Segni, se ljudstvo seveda ne more zadovoljiti z dvomnimi zagotovili, ki jih dajejo razni pokrajinski tajniki Krščanske demokracije. Slednji skušajo namreč pomiriti ljudstvo z demanti, ki v resnici ne demantirajo prav ničesar.

Potrebna je zato budnost s strani vseh sil, ki jim je ustanovitve dežele Furlanija-Juljske krajina s posebnim statutom res pri sreč. Potrebna je skupna, enotna, strnjena in odločna akcija vsega prebivalstva, političnih strank in organizacij, da bomo s skupnimi silami, borbo in prizadevanji odbili novo nevarnost demokristjanske desnice in vlemonopolov, ki preti ustanovitvi dežele Furlanija-Juljske krajina s posebnim statutom.

Prijave Vanoni

31. marca t. l. zapade rok za vlaganje davčnih prijav »VANONI« Kot vsako leto, tudi letos bomo v uradih K. Z. in Z. M. P. izpolnjevali te prijave. Obveščamo vse prizadete in jih vabimo, da se čimprej zglase v naših uradih v ulici Geppa št. 9/pt.

Prijave bomo izpolnjevali vsak dan od 8.30 - 13 in od 15 - 18 ter ob sobotah samo od 8.30 do 12.30.

Tajništvo: Z.K in Z.M.P.

A. P. Čehov - pesnik dela

dali vznesenost; zanj je značilno, da je globoko prežet z zavestjo, da je človek dolžan delati. Astrov ni nikakor samo »sanjar«; ne, to je pravi delavec velikega praktičnega razuma; bralec in gledalec odkrivata v njem velik stvarjalni talent, ki kipi iz slaherne njegove žilice, prav tako odkrivata neumorno energijo. Medtem ko se čari Helene Andrejevne rablinjo kakor dim, spreminjajoč se v svoje nasprotje, v odvrtnost do prazne, zgolj zunanje lepote, so čari Astrova globoki in trajni.

Privlačnost junakov svetovne literature je šlonela na raznih moralno-estetskih osnovah. Za Čehova se dragocenost človeka določa predvsem po njegovem razmerju do dela. Kajpak, pri tem ne mislimo navadne zvestobe nasproti človeški dolžnosti do dela; tudi ne prvinskega, skoraj biološkega izvrševanja nekaterih delovnih procesov; podobne motive srečujemo neredko v svetovni književnosti. Beseda je bila o tistem delu, ki iz globočine protestira zoper vse, kar ga hoče zaslužniti, mu vzeti smisel in uničiti stvarjalno načelo. Beseda je bila o delu, ki hoče biti v službi graditve, delu, ki je naperjeno v jutrišnji dan, k takim oblikam življenja, ki se v njih in samo v njih povsem odkriva, plemeniti in globoki značaj dela. To hrepenenje je prav posebno izraženo v »Treh sestrah« — hrepenenje za tistim časom, ko bo vsakdo delal